

סימן פט סעיף ב: ... וצריך לקנח פיו ולהדיחו. והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה, וכן בכל דבר שירצה, חוץ מקימחא ותמרי וירקא, לפי שהם נדבקים בחניכים (פ"י מקום למעלה מבית הבליעה קרוב לשיניים) ואין מקנחים יפה. ואחר כך ידיח פיו במים או ביינ...

ש"ך יג: ואח"כ ידיח פיו. לאו דוקא דה"ה אם מקדים ההדחה וכמ"ש בסי"ק י"א, וכ"כ הבי"י עצמו בא"ח שם על לשון הטור שהוא כלשון המחבר.

כנסת הגדולה הגהות טור אות כט: ומיהו נ"ל

דאף על גב דלענין דינא אין חשש איזה מהם יקדים, נכון הדבר להקדים הקנוח להדחה מפני שהקנוח הוא בדבר קשה כמו פת וכיוצא בזה אפשר שישארו איזו פתיתין בפה, ולזה באה ההדחה לבסוף, שאם באולי ישארו פתיתין ההדחה מדיח הכל. ואפשר שמפני זה כתב ריב"ה ואחר כך ידיח כו', דעצה טובה קמ"ל, ונמשך אחריו רבי"י בשה"ק. וכ"פ בכה"ח לח.

לאכול בשר עוף אחר גבינה

רי"ף לז: תני אגרא חמוה דרבי אבא, עוף וגבינה נאכלין באפיקורן ... רב יצחק בר רב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה ואכיל ...

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה כז: במה דברים אמורים בבשר בהמה או חיה, אבל אם אכל בשר עוף אחר שאכל הגבינה או החלב, אינו צריך לא קנוח הפה ולא נטילת ידים.

תורת הבית הקצר בית ג שער ד: ... אבל אם אכל גבינה תחילה, אוכל אחריה עוף או חיה בלא קנוח הפה ובלא נטילת ידים. ולזה דעתנו נוטה וכזה ראוי להורות.

טור יורה דעה סימן פט: וכתב הרמב"ם בד"א באוכל בשר בהמה וחיה אחר גבינה, אבל אם אוכל אחריה בשר עוף אין צריך לא קינוח ולא הדחה ולא נטילה.

ב"י: וכתב הר"ן דהא דתני אגרא, עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, הוא הדין לחיה וגבינה לדין דקיימא לן חיה ועוף אינם מן התורה, אבל הרמב"ם ז"ל (שם) כתב דחיה כבהמה אף על פי שהוא עצמו (שם ה"ד) פסק דחיה ועוף אינם מן התורה, ואפשר שטעמו לפי שבשר החיה דומה לבהמה ע"כ. וז"ל הרא"ש (סי' ה) וכיון שהביא הר"ף (לז). הא דתני אגרא, אלמא סבירא ליה כרבי עקיבא דאמר חיה ועוף דרבנן, והא דנקט אגרא עוף ולא נקט חיה, משום דשכיח טפי, **ורבינו תם** (תוס' חולין קד: ד"ה עוף) פירש משום דעוף אין נדבק בידיים ובשיניים ובחניכים ע"כ. וז"ל הרשב"א בתורת הבית...

סימן פט סעיף ב: ... במה דברים אמורים, בבשר בהמה וחיה. אבל אם בא לאכול בשר עוף, אחר גבינה, אינו צריך לא קינוח ולא נטילה.

ש"ך יד: בבשר בהמה וחיה. ואף על גב דחיה מדרבנן, כיון שבשרה דומה לשל בהמה, החמירו בה.

יש מחמירים שלא לאכול בשר אחר גבינה בסעודה אחר

ב"י אורח חיים סימן קעג: ויש מחמירין על עצמם שלא לאכול בשר אחר גבינה בסעודה אחרת, מפני שכתוב בספר הזוהר פרשת משפטים (קכה.) וז"ל אשכחן דכל מאן דאכיל האי מיכלא כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא ארבעין יומין אתחזיא גדיא מקלסא בקלפוי לגבי אינון דלעילא וסייעתא מסאבא מתקרבין בהדיה וגרים לאתערא דינין בעלמא דינין דלא קדישין ואי אוליד בר באינון יומין אוזפין ליה נשמתא מסטרא אחרא דלא איהי קדישא עכ"ל (פירוש, כל האוכל מאכלי בשר וחלב בסעודה אחרת, או בשעה אחרת, גורם לעורר דינים בעולם).

וכבר כתב **המרדכי** (תרפז) **שמהר"מ היה נוהג** שלא לאכול בשר בהמה וחיה אחר גבינה, לפי שפעם אחת מסעודה לסעודה מצא גבינה בין שיניו, גזר להחמיר על עצמו, ואין זה כחולק על התלמוד ולא כמוסיף שהוא גורע, דהא חזינא פרק כל הבשר אנא להא מילתא כחלא בר חמרא וכו', וכל חד מצי לאחמורי אנפשיה לעשות משמרת, ובעוף אני מיקל כיון דגבינה ועוף נאכלין באפיקורן ע"כ. והא ודאי שהוא ז"ל לא ראה ספר הזוהר, ואפילו הכי היה מחמיר על עצמו משום מעשה שהיה, ואף על פי שהיה מיקל בעוף היינו לפי שלא ראה ספר הזוהר, אבל אנו שזכינו לראותו טוב ונכון להחמיר אפילו בבשר עוף. אין הכרח שהזוהר מדבר על עוף וחלב. פרי תואר

סימן פט סעיף ב: ... הגה: ויש מחמירין אפילו בבשר אחר גבינה, וכן נוהגין שכל שהגבינה קשה אין אוכלין אחריה אפילו בשר עוף, כמו בגבינה אחר בשר. ויש מקילין. ואין למחות, רק שיעשו קנוח והדחה ונטילת ידים. מיהו טוב להחמיר.

ט"ז ד: ויש מחמירין אפ"י בבשר אחר גבינה. פי' להמתין שש שעות. ... מתולעת שמושכת מעם ולא חוששים משום גבינה שבין השיניים כי אין מקור אלא לבשר בין השיניים **ש"ך טו:** שכל שהגבינה קשה. ומן הסתם אם היא ישנה ו' חדשים חשיבה קשה, והכל איתא בת"ח שם ד"ב. קשה אסורה משום שונשארת בין השיניים

ש"ך יז: מיהו טוב להחמיר. ומהרש"ל שם קרא תגר על המחמירים שהוא כמו מינות, ואמר דוקא מהר"מ שבא מכשול לידו פעם א' החמיר, אבל מי שלא בא לידו תקלה לא יכול להחמיר ע"ש, שאין דבריו מוכרחים ואדרבה בדברי מהר"מ שם משמע איפכא.

שירי ברכה יג: אכל גבינה מותר לאכול בשר אחריו מיד וכו'. רבים נהגו להחמיר, יש מי שממתין שעה וגם שיהיה בסעודה אחרת, והרבה גדולי ישראל נהגו להחמיר ששה שעות, כמו שתראה להרב כנה"ג ואחרונים. וגם אני שמעתי דיש נוהגים אם אכלו בשר, ממתנין ששה שעות ואח"כ אוכל גבינה, ואם אכלו גבינה ממתנין ג' שעות ואח"כ אוכלים בשר.

ז"צ כו: ומיהו נכון להחמיר דגם בשל עוף אחר גבינה בעי נטילה וקנות. וכן מנהגינו פה בגדאד יע"א.

בן איש חי שנה שניה פרשת שלח לך סעיף טו: כל זה שכתבנו באוכל חלב קודם הבשר, אבל באוכל גבינה אף על גב דמן שורת הדין סגי בקינוח והדחה ונט"י כדי לאכול הבשר מיד, מ"מ כבר נהגו לשהות זמן ביניהם, ויש נוהגים לשהות שעה אחת, וגם שיהיה בסעודה אחרת, ויש שוהין שלשה שעות, והרבה גדולי ישראל נהגו להחמיר ששה שעות, וכמ"ש הגאון חיד"א ז"ל בשו"ב אות י"ג, ופה עירנו בגדאד אנחנו מורין כך, אם היא גבינה קשה שעבר עליה ששה חדשים או יותר, שוהין ששה שעות, ואם לא עברו עליה ששה חדשים ממתין שעה אחת לכל חודש אחד, שאם עבר חודש ממתין שעה, ואם שני חדשים ממתין שתי שעות, וכעז"ד, והרה"ג מהר"א מני נר"ו העיד דאין מנהגם בעה"ק ירושלם ת"ו להמתין אחר גבינה כלום, בין חדשה בין ישנה, ודע דהנהגים להמתין בגבינה, הוא אפילו שלוקה או צלויה, ומנהג רבינו האר"י ז"ל היה מחמיר ביותר, דכל אותו יום שאוכל גבינה אינו אוכל בשר, אשריו ואשרי חלקו:

יחיה דעת חלק ג סימן נח: ... מצד עיקר ההלכה אפילו אם היה הדבר ברור שהזוהר חולק על התלמוד שלנו ואוסר לאכול בשר אחר גבינה, הדין נותן לפסוק כדברי רבותינו חכמי התלמוד, שבכל מקום שהזוהר חולק על התלמוד אני מורה ובא כדברי התלמוד, ולא אחוש לדברי הזוהר. וכן דעת מרן הבית יוסף אורח חיים (סימן כ"ה וקמ"א). **ולכן העיקר להלכה להתיר אכילת בשר אחר גבינה לאחר נקיין ידיו והדחת פיו וקינוחו יפה בפת.**

אכילת בשר לאחר שתיית חלב

רש"ש חולין קג: וכן הא דתני אגרא לקמן (קד): עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, בדוקא נקיט גבינה לפי דנאכלת בידים הוא, דדייקין מינה הא בשר לא דהיינו דבעי נט"י, אבל חלב דע"י כלי אפי' בבשר לא בעי נט"י. וכן ראיתי בשם הפרי"ח דהאוכל במגריפה א"צ נט"י. וענ"ל דדוקא גבינה מסקינן שם דבעי קינוח והדחה, משום שהוא מודבק בחניכים ובבין השינים ואינו יוצא ע"י הדחה לחודה, אבל בחלב סגי בהדחה לחודה.

שו"ת דברי מלכאל חלק ה סימן מז: וקצת אחרונים כתבו דרק בגבינה צריך קינוח והדחה, אבל לא בחלב וחמאה וכן במרק של בשר. ולא ראו שברמב"מ מפורש דאף אחר חלב בעינן קינוח והדחה. ובדאי ה"ה אחר חמאה כי השמנונית שיש בהם נשאר על החניכים.

יביע אומר חלק ו - יורה דעה סימן ז: ... בחידושי הרש"ש ... וראיתי בשו"ת דברי מלכאל ח"ה (סי' מז) שכי... והמעייין היטב בלשון הרמב"ם ישר יחזו פנימו שדברי הרש"ש נכונים, שהרי דייק וכתב: מי שאכל גבינה או חלב תחלה מותר לאכול אחריו בשר מיד, ושוב סיים: וצריך שידית ידיו ויקנח פיו בין הגבינה לבשר. ושבקה לחלב שכתב בראש דבריו, משום שדוקא בגבינה בעינן קינוח הפה ע"י פת או פירות, אבל חלב א"צ ... ולדינא נראה שהעיקר כד' הרש"ש.

הליכות עולם ח"ז עמ' מג: אבל השותה חלב, ורוצה לאכול בשר מיד, די לו בהדחת הפה בלבד.

ילקוט יוסף טז: המסופק אם עברו שש שעות מזמן שאכל מאכלי בשר או עדיין לא עברו שש שעות, רשאי להקל מספק ולאכול מאכלי חלב, דספק דרבנן לקולא.

אכילת גבינה אחר תבשיל של בשר

מחלוקת ראשונים

תוספות: לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל - אומר רבינו שמואל דמירי בשניהם של בשר או שניהם של גבינה, אבל בין תבשיל של בשר לגבינה של בשר לא קאמר, דאפילו בנטילת ידים אסור לאכול עד סעודה אחרת, כדאמר לעיל אכל בשר אסור לאכול גבינה. ואין נראה לר"ת, דבין תבשיל לגבינה משמע תבשיל תחלה, כדאמר לעיל כמה ישא בשר לגבינה ולא כלום ופריך והא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה אלא כמה ישא בשר לגבינה ולא כלום ופריך והא אמר רב חסדא גבינה למה יש לו ליטול כלל, ומפרש ר"ת דבין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל לבשר כו', ועוד בין תבשיל לתבשיל בשניהם של בשר או של דאין הבשר והגבינה בעין וליכא אלא טעם, לא החמירו שיהא חובה ליטול ידיו בינתיים ואינו אלא רשות, אבל בין תבשיל לבשר לגבינה שהגבינה בעין חובה, ויתכן פירוש זה אף לדברי האוסרין לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה אפי' בנטילה וקינור.

שו"ת הרשב"א חלק א סימן שז: אמרת עוד שהם חלוקין במעשה אלפס שנעשה בשומן של בשר. שמתיר האחד לאכול אחריו מיד גבינה ועושה בזה כמו כן מעשה, והאחד אוסר. תשובה: הדין עם האוסר, והמקל הזה טועה בשקול הדעת. שהוא סבור שלא אסרו בשר ואחר כך גבינה אלא מפני בשר שבין השיניים, וכשהוא אוכל ממשו של בשר יש לחשש זה מפני חוטי בשר וגידין שנאחזין בבין השיניים והחנכין, אבל שומן הנתך הרי הוא כגבינה ואחר כך בשר דדי לך בקנוח הפה ונטילת ידים. ואינו, לפי שלא חלקו באכילת בשר עד שנאמר האוכל בשר גס אסור והאוכל דק דק של בשר מותר, שאם אתה אומר כן נתת דבריך לשיעורין, ולדברי המתיר אין קצבה. ואיני רואה בזה צד פקפוק כלל.

איזה תבשיל של בשר

ב"י אורח חיים סימן קעג: והגהות מיימוניות (הכ"ו) כתבו פירוש רבינו תם בשם ס"ה, ומיהו כתבו בשם סמ"ק דצריך עיון ברוטב של בשר דכשיש בו בשר מושך המים בפה ע"כ, כלומר דדילמא הא דשרי לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר דוקא כגון ביצים מטוגנים בשומן שאינם מושכים המים בפה כל כך, אבל רוטב של בשר לא. וה"ר יונה כתב בפרק אלו דברים (דף מ: ד"ה לא שנו) דאחר מרק של בשר ודאי מותר לאכול גבינה בקינוח והדחה, שלא הצריכו שהיה אלא כשאוכל בשר מפני הבשר שבין השיניים, אבל במרק דליתא להאי חששא ודאי מותר. ורבינו ירוחם כתב, ראיתי לרבותי נוהגים כן דוקא מרק בשר שהוא צלול, אבל עב כגון עם ירקות וכיוצא בו אסור לאכול אחריו גבינה עד סעודה אחרת, שמא יש במרק בשר ואינו נראה, וכן ראוי להורות וכן מוכח מתוך התוספות עכ"ל. והמרדכי (תרפז) כתב, ראיתי מורי שאסר לאכול גבינה אחר ביצים מטוגנים בשומן משום גזרה אטו בשר בחלב.

דרכי משה סימן פטו: ובהגהות מיימוניות כתב בשם הסמ"ק דמרק של בשר יש לו דין בשר עצמו, והר"ר יונה כתב פרק אלו דברים שיש לו דין תבשיל של בשר, וכתב בית יוסף באורח חיים סימן קע"ג בשם רבינו ירוחם דכן נהגו רבותיו במרק כדן תבשיל של בשר, הואיל ודבר הצלול הוא אבל עב כגון עם ירקות יש לו דין בשר, וכן בתשובות הרשב"א סימן ש"ז אוסר שומן בשר כבשר עצמו, וכן במרדכי ריש פרק כל הבשר ראיתי מורי שאוסר לאכול גבינה אחר ביצים מטוגנים בשומן, משום גזירת בשר בחלב עכ"ל...

להלכה

טור יורה דעה סימן פט: בד"א כשאוכל הבשר והגבינה בעצמה, אבל אם אוכל תבשיל של בשר, מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה ואפילו הנטילה ביניהם אינה אלא רשות, אבל אם בא לאכול הגבינה בעצמו אחר תבשיל של בשר או הבשר בעצמו אחר התבשיל של גבינה, חובה היא ליטול ידיו.

טור אורח חיים סימן קעג: מים אמצעיים רשות, א"ר נחמן ל"ש אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה, פירוש בין תבשיל לתבשיל אפילו היה הראשון של בשר והשני של גבינה אין צריך ליטול כיון שאין הבשר בעין ואין בו אלא טעם, וגם הבי' אין בו אלא טעם גבינה, אבל אם אכל אחר התבשיל של בשר הגבינה בעין, חובה הוא ליטול.

ב"י אורח חיים סימן קעג: וכתבו התוספות (ד"ה לא שנו) והרא"ש (סי' ז) שיש מפרשים בין תבשיל לתבשיל שניהם של בשר או שניהם של גבינה ... ורבינו תם היה אומר דבין תבשיל לגבינה משמע תבשיל תחלה ועוד ... ורבינו תפס

עיקר כפירוש רבינו תם, ולפי זה מותר לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר על ידי נטילה בנתיים, והבא לאכול בשר אחר תבשיל של גבינה אינו צריך ליטול ידיו, וכן כתב הוא ז"ל בטור יורה דעה סימן פ"ט. **והגהות מיימוניות** כתבו **בשם סמ"ק**... **וה"ר יונה** כתב... **ורבינו ירוחם**... **והמרדכי**... **וכן נהגו העולם שלא לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר כלל ואין לפרוץ גדר**. מיהו אם אין בשר בתבשיל, אף על פי שנתבשל בקדירה שמבשלין בה בשר, לא נהגו להחמיר ומותר לאכול אחריו גבינה. ואם מותר לאכול עם גבינה כתבו רבינו בספר יורה דעה סימן צ"ה.

דרכי משה סימן פט ו: ... **ובהגהות שיערי דורא** (סי' עז ס"ק ג) כתב בשם המרדכי דאוסר אפילו בשומן אוזו אטו שאר שומן, וכן כתב **בארוך** (כלל מ סי' ב) בשם המרדכי, וכתב שכן המנהג. אמנם במרדכי שלנו אינו, וגם שמעתי שרבים מקילין בשומן עוף אבל בשומן בהמה מחמירין כמו בשאר בשר, אף על גב דבסמ"ק הביאו הגהות מיימוניות (הכ"ח) כתב דאפילו בשומן של בהמה שרי דהוה כתבשיל של בשר ואח"כ גבינה, ולכן מותר ע"י קינוח והדחה, וכן כתב בהגהות שיערי דורא (סי' עז ס"ק ב) משם הסמ"ק.

וכתב **באיסור והיתר הארוך** (שם דין ב), ונהגו עכשיו להחמיר אפילו לא אכל בשר עצמו אלא אפילו תבשיל של בשר או שומן של בשר כבשר עצמו עכ"ל, וכן כתב בית יוסף באורח חיים סימן קע"ג ...

סימן פט סעיף ג: אכל תבשיל של בשר, מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה; והנטילה ביניהם אינה אלא רשות. (ויש מצריכים נטילה). **אבל אם בא לאכול הגבינה עצמה אחר תבשיל של בשר, או הבשר עצמו אחר תבשיל של גבינה, חובה ליטול ידיו.** הגה: ושומן של בשר, דינו כבשר עצמו. ונהגו עכשיו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר, כמו אחר בשר עצמו, ואין לשנות ולפרוץ גדר. מיהו אם אין בשר בתבשיל, רק שנתבשל בקדירה של בשר, מותר לאכול אחריו גבינה, ואין בו מנהג להחמיר. וכן נוהגין לאכול בשר אחר תבשיל שיש בו גבינה או חלב, מיהו יש ליטול ידיו ביניהם, ואפילו לא יאכל בשר ממש רק תבשיל של בשר אחר תבשיל של גבינה, אם נגע בהן בידינו ...

שיורי ברכה כה. אבל אם בא לאכול הגבינה עצמה וכ"ו חובה ליטול וכ"ו. **ק"ק על מרן**, דהוא ז"ל כתב בבית יוסף בא"ח סי' קע"ג, דנהגו העולם שלא לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר כלל, ואין לפרוץ גדר, עכ"ל. ומאחר שכן, איך קפטיק ותני ומעלה על שלחנו דאם בא לאכול הגבינה אחר תבשיל בשר יטול ידיו ואוכל. גם בש"ע א"ח סי' קע"ג הנז' סתם וכתב, מים אמצעיים בין תבשיל לגבינה חובה. והוה ליה למימר דנהגו שלא לאכול כאוכל הבשר עצמו ואין לפרוץ גדר, כדאשמועינן בבית יוסף.

פר"ח יח: ונהגו עכשיו להחמיר כ"ו. נראה שמנהג זה מיוסד על הדין משום שהרי"ף (לו): והרשב"א (תורת הבית בית ג שער ד) והרי"ן (שם ד"ה אמר) ורבים עמם כולם פירשו הא דאמרינן בגמרא "אבל בין תבשיל לגבינה חובה" שרצונו לומר גבינה מקודם ותבשיל אחריו, ולדידהו לפחות לא הוזכר בש"ס היתר גבינה אחר תבשיל של בשר. ומיהו **טעימת תבשיל** אינו כלום אלא דמשמע דצריך קינוח והדחה. וכ"כ **זב"צ לא, וכה"ח נה**.

ילקוט יוסף יג: **הטועם בשר בלשונו ופלט מיד**, אינו צריך להמתין שש שעות לכולי עלמא. ולכן אותם הטועמים את הרוטב של התבשיל בערב שבת, מותר להם לאכול אחר כך מאכלי חלב. וכן אם הכניס חתיכת בשר לתוך פיו, ותיכף הוציאו שלם, אינו צריך להמתין. ומיהו אם אוכל מיד גבינה צריך להדיח את הפה ולקנחו.

ש"ך יח: ושומן של בשר וכ"ו. ואפילו שומן של עוף דינו כשומן ממש. וכך ופסקו **הפר"ח** (יז) **וכה"ח** (נא).

כה"ח נג: המנהג להחמיר גם **במרק צלול של עוף**. ברכ"י שם או' ל"א. זב"צ או' ל"ג.

ילקוט יוסף לג: האוכל תבשיל שנתבשל בו בשר, אבל לא אכל מהבשר כלל, וכגון אורז שנתבשל עם בשר, ואכל רק מהאורז, יש אומרים שאין צריך להמתין שש שעות כדי לאכול אחריו גבינה, אלא יטול ידיו ויאכל. ויש חולקים. והמנהג גם אצל הספרדים להחמיר להמתין שש שעות גם באכל תבשיל לבד, כמו באכל מהבשר עצמו. ואין לפרוץ גדר. והדין כן גם בתבשיל שנתבשל בו בשר עוף. וכ"פ **בהליכות עולם** ח"ז עמ' כט.

פר"ח יט: רק שנתבשל בקדירה של בשר כ"ו. מיירי כשלא הודחה יפה דהוי קצת ממשו של איסור, דאם לא כן אף לאכלו עם גבינה מותר דהוי בר נ"ט בר נ"ט כדלקמן ריש סימן צ"ה. וכ"כ **הש"ך** (יט).

ש"ך כ: מיהו יש ליטול ידיו ביניהם. אף ביום לכ"ע, דיותר נדבק בידיים מגבינה עצמה, כן הסכימו הפוסקים כמ"ש בת"ח שם דין ג'. וכ"כ **הפר"ח** (כ).

¹ ז"ל שהסיבה להחמיר אצל הספרדים למרות שמרן הקל הוא בגלל שמרן הניד בעצמו על מנהג קדום בב"י. ועוד שרואים שהפוסקים התלבטו מה נקרא תבשיל בש"י ומה נקרא בשוקר עצמו.

שמש המשמש בסעודה

רש"י: אוכל מחמת מאכיל - אדם שאוכל מיד חבירו התוחב לתוך פיו, צריך האוכל נטילת ידים או אין צריך.

חולין קז: איבעיא להו: אוכל מחמת מאכיל, צריך נטילת ידים או לא? ... תא שמע, דאמר רבי זירא אמר רב: לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של שמש, א"כ יודע בו שנטל ידיו... שאני שמש דטריד.

דטריד - לשמש את המסובין ושוכח שלא נטל ונוגע באוכלין שיאכל, ואף על פי שנוגע בכל הסעודה לא איכפת לך, שלא הצריכו נטילה לנוגעין אלא לאוכלין.

ב"י יורה דעה סימן פט: כתב רש"י בפרק כל הבשר (קז: ד"ה דטריד) על שמש המשמש בסעודה, אף על פי שנוגע בסעודה לא איכפת לך שלא הצריכו נטילה אלא לאוכלין לא לנוגעין.

ש"ך כא: שמש המשמש כו'. כ"כ גם הב"י בשם רש"י פי כ"ה, **ובאמת לא דקדקו כלל**, דרש"י לא איירי התם אלא לענין נ"י הראשונים לאכילה, והוא פשוט בש"ס שם ומוסכם מכל הפוסקים כמו שנתבאר בא"ח סימן קס"ג, שאין המאכיל צריך נ"י אף על פי שנוגע, אבל מים אמצעים בין תבשיל לגבינה או איפכא דטעמא הוא דנדבק בידים פשיטא דאין חילוק בין אוכל לנוגע, ולא לישתמיט חד מהפוסקים לפלוגי בהכי.

פלתי ו: ומיהו שמש וכו'. הש"ך (כ"א) והאחרונים תמהו, דזה לא נאמר רק בנטילת ידים לסעודה, ולא לענין מים אמצעים. ונראה דהב"י ח"ו לא היה טועה בזה, רק ס"ל דלא מצינו בשום דוכתא דתקנו בנוגע בבשר בעלמא, שלא יגע בגבינה עד שיטול ידיו, ואי סלקא דעתך זה, א"כ מה זה שאמרו באכל בשר שצריך נטילה לגבינה, הלא אפילו נוגע בעלמא צריך נטילה. אלא ודאי דלא תקנו רק באוכל, דידינו מלוכלכות ביותר, וגם באכילה יותר חששו בהרחקה יתירה, וא"כ אין צריך לפנים להשמש שהוא רק נוגע בעלמא דמותב, רק דלא תימא דגזרו דלמא יאכל, ועל זה מביא ראייה דהא חזינן בנטילת ידים דלא גזרו כן, ש"מ דלא גזרו, וא"כ אף בזה אין לגזור, והדרן לכללן דמהיכי תיתי לאסור בנגיעה מה דלא מצינו כלל, זה נ"ל כוונת רבינו ב"י.

שירי ברכה לה: שמש המשמש בסעודה וכו'. הרב שפתי כהן (כא) תמה על מרן הב"י ועל מור"ם בדין זה, ואחריו נמשך הרב פרי"ח. והרב מנחת יעקב כלל ע"ו כתב עלה הנפק. אך הרב כרתי ופלתי יצא לישע מרן ומור"ם וטריץ יתיב. ע"ש. וגם ראיתי להרב תורת יקותיאל שהאריך בזה להעמיד דברי מור"ם ומרן. ע"ש באורך.

ז"צ מא: העיקר כדברי מרן ומור"ם ז"ל.

אכילת בשר על שולחן שאכלו עליו גבינה

צריך לבער מעל השולחן שיורי פת שאכלו עם הגבינה

קרבן העדה: הדא אמרה. זאת אומרת מי שאוכל גבינה ורוצה לאכול בשר, צריך לבער גם החתיכת לחם שהיה על השולחן בשעה שאכל הגבינה.

ירושלמי פסחים פרק ו הלכה ד: אייר יוסה הדא אמרה הדין דאוכל חובץ ובדעתיה מיכול קופד צריך מבער פיסת.

ב"י סימן פט: כתב רבינו **בסימן צ"א** צריך לזהר שלא יגע בשר לח בלחם, שאם יגע בו אסור לאכול עם גבינה וכן אם יגע בו גבינה אסור לאכול עם בשר, והכי איתא **בירושלמי** (פסחים פ"ו ד)... **וכתוב בהגהות אשיר"י** (פכ"ה סי' ז) בשם אור זרוע, מצוה מן המובחר היכא שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך להעביר מעל השולחן הלחם וכל המאכל שעלו עם הגבינה על השולחן, ואח"כ יביא בשר ויאכל.

סימן פט סעיף ד: מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר, צריך לבער מעל השולחן שיורי פת שאכלו עם הגבינה...

אסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר

משנה חולין קז: צורר אדם בשר וגבינה במטפחות אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין. גמ'. וכי נוגע זה בזה מאי הוי? צונן בצונן הוא! אמר אביי: נהי דקליפה לא בעי, הדחה מי לא בעי!

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן קעב: נראה לי ברור שאסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בשר, שאי אפשר שאין עליה כמה טיפי בשר. ולא מחמת מה שנבלע בתוכה אני אומר שהבלוע אינו יוצא אלא ע"י דבר חם, ואם משום הא היה אסור להניח עליו גבינה חמה אבל צוננת לא, אלא שאני אומר וכן אמת שלכלוכי בשר יש על המפה, שהרבה פעמים שנופלים עליה טפי התבשיל, וזה תדיר. וכן שמקנחין עליה סכין שחותכין בה הבשר, וכל שהוא בעין כשמניחין עליה גבינה בין חמה בין צוננת נוגעין זה לזה לפחות. והדחה מיהא בעי. וכדתנן צורר אדם בשר וגבינה במטפחות אחת ובלבד שלא יהיו נוגעין זה לזה, וכי נוגעין זה לזה מאי הוי צונן וצונן הוא, ואהדרין נהי דקליפה לא בעי הדחה מיהא בעי. ועוד שזה חמור יותר, כי הרבה פעמים ידבקו לכלים הבשר בעצמו והגבינה בעצמה, או בלחם אשר הוא אוכל. ויאכל בשר וגבינה בתפיסה אחת. וזה דבר ברור. וע"כ אנו נוהגים לשמור עצמנו מזה ...

ב"י סימן פט: וכתוב בתשובות הרמב"ן סימן קע"ב שאסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר...

פתחי תשובה ח: עיין מ"ש הרדב"ז שאין דברי הרב אלא כשהיו מניחין הבשר והגבינה על המפה, ואז יש לחוש שמא ידבקו זה בזה, אבל מנהיגו להביא כל מאכל על השולחן בקערות כו', הלכך אפי' לצאת ידי חומרת הרשב"א ז"ל בהפוך המפה לחוד ובהסרת הפתיתין סגי, וכן נהגו ע"כ דבריו עיין שם. וכ"פ ובה"ח סז.

לכן הכל תלוי במציאות. לדוג' אם אוכל על שולחן פורמיקה שמחנקה בקלות אין צורך במפות מיוחדות לבשר ולגבינה

חיתוך גבינה בסכין בשרית

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן קעב: ... וכ"ש שאסור לחתוך גבינה ואפילו צוננת בסכין שרגילים לחתוך בשר. ולא עוד אלא אפילו הפת שאוכלו עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בה בשר. לפי שלפעמים הסכינים שומנו של בשר קרוש על פניהם וכשחותכים הפת נדבק בו. וכדאמרו (חולין קיא:), צונן שחותכו בסכין של בשר מותר לאכול בכותח, ואוקמוה התם בדטעים ליה וליכא טעם בשר כלל, ואפשר כי טעימת קפילא בעי כדעת רש"י ז"ל. ואמרי' נמי (ק"ב): קישות ואבטיח גריר להו לבי פסקי ואכיל.

ב"י יורה דעה סימן פט: וכתב עוד בתשובת הרמב"ן וכל שכן שאסור לחתוך גבינה ואפילו צוננת בסכין שרגילים לחתוך בשר ... עכ"ל ובארחות חיים כתב בשם בעל התרומה שרבינו שמשון היה מתיר בסכין של בשר לחתוך בו לחם ולאכול עם גבינה, משום דהוי נ"ט בר נ"ט, אבל לחתוך בה גבינה ודאי אסור אם לא נעצה בקרקע עשר פעמים או שפשפה באבן רך או בפחם, ומיהו בלא קינוח אפילו לחם אסור מפני שמנונית שעליו, ומעשה בא לפני ה"ר שמשון שחתכה שפתחו בסכין של בשר גבינה של גוים שהוחמה אצל האש, ואמר הרב שהסכין כשר ואין צריך אלא הדחה כדן צונן, דהאי נמי כצונן דמי כיון דאין יד סולדת בו.

סימן פט סעיף ד: ... וכל שכן שאסור לחתוך גבינה, אפי' צוננת, בסכין שרגילין לחתוך בשר. ולא עוד, אלא אפילו הפת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בו בשר. הגה: וכן להיפך נמי אסור. מיהו על ידי נעיצה בקרקע קשה, שרי. אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים, ולרשום אחד מהם שיהא לו היכר. ונהגו לרשום של חלב, ואין לשנות מנהג של ישראל.

שיורי ברכה מא: מיהו עיי' נעיצה בקרקע וכו'. כתב הגאון תי"ט בספר תורת האשם, דהיינו עשרה פעמים. וכן כתב הרב בית הלל. עיי' ודלא כהרב חגורת שמואל דהתיר בפעם אחת. וכי"פ בז"צ מו.

ט"ז ו: מיהו עיי' נעיצה כו'. זה קאי אמ"ש שרוצה לחתוך גבינה בסכין של בשר, אבל במ"ש שאסור לחתוך לחם כו' לא צריך רק קינוח הסכין, כדמשמע בב"י במ"ש בשם א"ח בשם רבי שמשון, ושם כתוב הטעם דהוה נייט בר נייט. ולדידן א"צ לזה שהרי מבואר בסי' צ"ו, דדוקא בדבר חריף אמרינן דבולע משום דוחקא דסכין.

פרי חדש כג: על ידי נעיצה בקרקע קשה שרי. ואף לכתחילה לחתוך בו פת לאכול עם גבינה וכדלקמן בסוף סימן צ"ו וסוף סימן קכ"א ... וכ"כ הש"ך כב. חולק על הט"ו

חכמת אדם כלל מ יד: ... וכל שכן שאסור לחתוך גבינה אפילו צוננת בסכין של בשר וכן להיפך, מיהו על ידי נעיצה בקרקע קשה מותר בשעת הדחק שאין לו סכין אחר, אבל לחתוך הלחם לא בעינן נעיצה אלא סגי בקינוח יפה שלא יהא שום שמנונית דבוק בו, ואף שלא בשעת הדחק...

ז"צ מה: גבינה שחתכו אותה בסכין של בשר, והיה הסכין מקונח שקנחוהו או הדיחוהו יפה לשם נקיות, מותרת, שאעפ"י שכתב הש"ע דלחתוך גבינה צוננת בסכין של בשר צריך הסכין נעיצה בקרקע קשה עשרה פעמים היינו דוקא לחתוך לכתחלה, אבל בדעיבד אפי' לא נעצוהו אלא קנחוהו שרי. ב"ד חי"ד סי' ל"ה. שו"ג מחו' או' א'. ואם הסכין אינו מקונח, נוטל מן הגבינה כדי נטילה והשאר מותר, דבצונן אינו אוסר אלא כדי נטילה, והסכין מקנחו וחוזר למלאכתו. שו"ג שם.

נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים

סימן פט סעיף ד: ... הגה: ... אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים, ולרשום אחד מהם שיהא לו היכר. ונהגו לרשום של חלב, ואין לשנות מנהג של ישראל.

פרי חדש כד: להיות להם שני סכינים כו'. והמדקדקין יש להם שלשה סכינים אחד של גבינה ואחד של בשר ואחד לחתוך בו לחם, ומנהג נכון הוא.

ערך השולחן טז: ... אמנם מי שאין לו רק סכין אחד יכול לחתוך לחם לשניהם, ורק יזהר לקנח הסכין יפה יפה. וקערות קטנות וגדולות שבבית של בשר לבד ושל חלב לבד, יעשו משני מינים להכירא שלא יתחלף, וכן בכפות ומזלגות וכן כל הכלים... וכי"פ בכה"ח עט.

יביע אומר חלק ד - יורה דעה סימן ה אות ג: ... הרי ידוע מה שפירש רש"י בחולין (ק"ב רע"א), דסתם קערה נקיה היא, אבל סכין פעמים ששמנוניתה עליה ואינו ניכר. עיי' ועי' בחי' הרשב"א (חולין ח:), ובב"י יו"ד (סי' ז), ובמנחת יעקב (כלל יז ס"ק יז), שכולם הביאו חילוק זה בין סתם כלים לסכין. עיי' וא"כ י"ל דמשי"ה שפיר נהגו בסכין ליחד אחד לבשר ואחד לחלב, **משא"כ שאר כלים**. ומ"מ נראה דא"י"נ שנכון לאחינו האשכנזים להחמיר בזה כמנהגם הקדום ... **והעיקר להקל בזה מדינא**, ובתנאי שיזהרו תמיד להדיח ולשפשף הכלי היטב בין בשר לחלב. **והרוצה להחמיר ליחד כלי לבשר וכלי לחלב תבא עליו ברכה**. והמיקל לא הפסיד.

סימן פט: סיכום

לאכול גבינה אחרי בשר

אכל בשר, לא יאכל גבינה אחריו עד שישהא כשיעור שמזמן סעודת הבוקר עד סעודת הערב שהוא ו' שעות. לפי הרמב"ם, טעם לשהייה משום בשר שבין השיניים. ולפי רש"י, הטעם משום שהבשר מוציא שומן ומושך טעם עד זמן ארוך, ולפי זה הטעם אם לא אכלו אלא שלעסו לתינוק א"צ להמתין דכיון שלא אכלו אינו מוציא טעם. ולפי טעם של בשר שבין השיניים, הלועס לתינוק צריך להמתין. ומחמירים כב' הטעמים: אפילו אם שהה כשיעור, אם יש בשר בין השיניים, צריך להסירו. והלועס לתינוק, צריך להמתין.

ואם מצא אחר כך בשר שבין השיניים, ומסירו, צריך להדיח פיו קודם שיאכל גבינה. ואם לא הסירו תכף אחר אכילה אלא עד אחר שנים ושלוש שעות, אין צריך לחשוב השעה שעות אלא מעת שגמר אכילתו. ודוקא כשיודע שיש בשר בשיניים צריך להסירו, אבל בסתם אינו חושש, ואין צריך לבדוק. מ"מ מי שיש לו נקבים בשיניו זה ודאי חייב לבדוק, כי חזקה שיש בהם בשר. המשתמשים בשיניים תותבות שאפשר להסירם מתוך הפה ולהחזירם, צריכים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר, ואין להקל להם על ידי החלפת השיניים, או נקיזם הדק היטב. ואחר שש שעות מותר להם לאכול גבינה אחר בשר באותן השיניים, ואין להצריך להכשיר בהגעה את השיניים התותבות בין הבשר לחלב, מחשש שמא בלעו השיניים מטעם הבשר או הגבינה. ילקוט יוסף.

ויש אומרים דאין צריכין להמתין שש שעות, רק מיד אם סלק וברך ברכת המזון, מותר על ידי קנוח והדחה. ויש שנוהגים להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת, ואוכלין אחר כך גבינה. והמנהג הפשוט בכל תפוצות ישראל להמתין שש שעות.

שעות אלו אינם זמניות אלא הם שעות הנהוגות כל שעה חלק מ"ד. ודלא כסברת הפרי חדש, שבחורף שהימים קצרים, כל שאכל בשר בשחר מותר לאכול גבינה בסעודת הצהרים, אף על גב דליכא בין אכילה לאכילה אלא כמו ד' שעות בקירוב. והרב עובדיה זצ"ל פסק שאפילו אם חסר משש שעות פחות מחצי שעה, יש להחמיר בזה, שישהה לכל הפחות שש שעות. ומיהו המיקל בזה בשעת הדחק יש לו על מה שיסמוך, ובפרט בבשר עוף.

לצורך חולה קצת, אפילו אין בו סכנה, יש להתיר אפילו אכל בשר בהמה, לאחר שימתין שעה ויחטט שיניו לאחר ברכת המזון. והוא הדין ליולדת בתוך שלושים יום ללידה. וכן הדין לקטנים, שאפשר להקל להם בהמתנת שעה אחת. ודוקא מאכל חיוני לסעודה, אבל לחלק לתינוקות ממתקים ושוקולד שיש בהם תערובת חלב, יש להחמיר.

אם שכח ואכל גבינה בתוך שש שעות של אכילת בשר, מיד שזכר צריך להפסיק סעודתו. ומי שאכל בשר, ובתוך שש שעות בירך על מאכלי חלב, יטעם טעימה כל שהיא כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה.

לאכול בשר אחרי גבינה

אכל גבינה, מותר לאכול אחריו בשר מיד, שאין דרך הגבינה לישאר בין השיניים, וגם אינו מושך טעם בפה. ובלבד שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהן. ואם היה לילה, שאינו יכול לעיין אותם היטב, צריך לרחצם. ומיהו לפי המנהג אף ביום נוהגין לרחוץ הידים, אלא אם כן בשעת הדחק שאין לו מים בסמוך. רחיצת הידים "אמצעים", בין אכילת גבינה לאכילת בשר, דוקא במים, ולא בשאר משקין מפני שאינם מנקין את השומן ואת המאכל. רק בשעת הדחק, כגון שהוא בדרך ועתה אין לו מים לפי שעה, אפשר להקל וליטול בשאר משקין. האוכל במגריפה בין ביום ובין בלילה אין צריך נטילה (פרי"ח), ויש מחמירים.

וצריך לקנח פיו ולהדיחו, בין אכילת גבינה לאכילת בשר. והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה וכן בכל דבר שירצה, חוץ מתמרים או קמח או ירקות לפי שהם נדבקים בחניכין ואין מקנחין יפה, ואח"כ ידיח פיו ביין או במים. במה דברים אמורים, בבשר בהמה וחיה. אבל אם בא לאכול בשר עוף אחר גבינה, אינו צריך לא קינוח ולא נטילה.

ויש מחמירין לפי הזוהר שלא לאכול בשר אחר גבינה בסעודה אחת, ואפילו בשר עוף.

השותה חלב, ורוצה לאכול בשר מיד, די לו בהדחת הפה בלבד. ויש מחמירים ג"כ בקינוח הפה.

לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר

אכל תבשיל של בשר, מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה, והנטילה ביניהם אינה אלא רשות. אבל אם בא לאכול הגבינה עצמה אחר תבשיל של בשר, או הבשר עצמו אחר תבשיל של גבינה, חובה ליטול ידיו. כך פסק הש"ע. אבל נהגו עכשיו להחמיר שלא לאכול מאכלי חלב וגבינה אחר תבשיל בשר, אלא עד שיעברו שש שעות מאכילת הבשר. והוא הדין אפילו אחר מרק צלול של עוף.

אכילת בשר על שולחן שאכלו עליו גבינה

מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר, **צריך לבער מעל השולחן שיורי פת שאכלו עם הגבינה**. ואסור **לאכול גבינה על מפה שאכלו בשר**, שאי אפשר שאין עליה כמה טיפי בשר.

אסור לחתוך גבינה אפילו צוננת **בסכין של בשר**, וכך להיפך. מיהו על ידי נעיצה בקרקע קשה, מותר: יש אומרים אפילו לכתחלה, ויש אומרים רק בשעת הדחק שאין לו סכין אחר. גבינה שחתכו אותה בסכין של בשר, והיה הסכין מקונח שקנחוהו או הדיחוהו יפה לשם נקיות, מותרת. ואם הסכין אינו מקונח, נוטל מן הגבינה כדי נטילה והשאר מותר, דבצונן אינו אוסר אלא כלי נטילה, והסכין מקנחו וחוזר למלאכתו.

אבל **לחתוך הלחם** שאוכלים עם הגבינה בסכין שחותכים בו בשר, לא בעינן נעיצה, אלא סגי בקינוח יפה שלא יהא שום שמנונית דביקה בו, ואז מותר אף לכתחלה. ויש מחמירים להצריך נעיצה.

נהגו כל ישראל להיות להם **שני סכינים**.

והמודקדקין יש להם שלשה סכינים אחד של גבינה ואחד של בשר ואחד לחתוך בו לחם (פרי"ח). ויש מחמירים גם **בשאר כלים**, כמו קערות כפות ומזלגות, ליחד כלי לבשר וכלי לחלב.